

Protokoll fört vid pleniföredragning

Social- och miljöavdelningen

Allmänna byrån, S1

Närvarande

KS-CG-MP-NF-TA-MN-WV

Frånvarande

Justerat

Omedelbart

Ordförande

Lantråd

Katrin Sjögren

Föredragande

Minister

Wille Valve

Protokollförare

Avdelningschef

Bengt Michelsson

Ärende/Dnr/Exp.

Beslut

Nr 2

Yttrande till riksdagens social- och hälsovårdsutskott om RP 47/2017 rd, RP 15/2017 rd, RP 71/2017 rd och RP 52/2017 rd med förslag till lagar i rikets social- och hälsovårdsreform.

ÅLR 2017/4626

111 S1

Riksdagens Social- och hälsovårdsutskott har begärt ett yttrande om regeringspropositionerna RP 47/2017 rd, RP 15/2017 rd, RP 71/2017 rd och RP 52/2017 rd med förslag till lagar i rikets social- och hälsovårdsreform. Ålands landskapsregering lämnar yttrande enligt **bilaga 1, S117P02.**

Dokumentnamn	Nr	Sidnr
UTLÅTANDE	111 S1	1 (7)

Datum	Dnr
14.6.2017	ÅLR 2017/4626

RIKSDAGEN
Social- och hälsovårdsutskottet
FIN-00102 RIKSDAGEN

StV@eduskunta.fi
madeleine.berner@eduskunta.fi

Hänvisning

Inbjudan av den 9.6.2017 att höras som sakkunnig
och lämna ett skriftligt yttrande

Kontaktperson

Avdelningschef Bengt Michelsson, tel. (0)18-25 260
Social- och miljöavdelningen

Ärende

**HÖRANDE I SOCIAL- OCH HÄLSOVÅRDS-
UTSKOTTET GÄLLANDE RP 15/2017 RD, 47/2017
RD, 52/ 2017 RD OCH 71/ 2017 RD**

Landskapsregeringen framför följande yttrande över regeringens
propositioner nr RP 15/2017 rd, 47/2017 rd, 52/ 2017 rd och 71/ 2017 rd.

**Regeringens proposition (RP 15/2017 rd) till riksdagen med förslag
till lagstiftning om inrättande av landskap och om en reform av
ordnandet av social- och hälsovården samt till lämnande av
underrättelse enligt artikel 12 och 13 i Europeiska stadgan om lokal
självstyrelse samt propositionen om komplettering av den (RP
71/2017 rd).**

Allmänt

Sedan den ursprungliga propositionen (RP 15/2017 rd) överläts till
riksdagen under vårvintern har landskapsregeringen och finansministeriet
fört intensiva förhandlingar. Dessa förhandlingar ledde till ett gemensamt
förslag till helhetslösning som även omfattade ett förslag hur man kunde
förfara i förhållande till skattegottgörelsen. Parterna var överens om att
lösningen skulle intas i den kompletterande propositionen som en
gemensam lösning under förutsättning att Ålandsdelegationen ansåg att
lösningsmodellen var i överensstämmelse med självstyrelselagen. Den 2
juni kom Ålandsdelegationens beslut av vilket det dock framgår att
Ålandsdelegationen inte anser att lösningsmodellen i sin helhet står i
överensstämmelse med självstyrelselagen. Sålunda kan
landskapsregeringen inte omfatta den lösning regeringen nu föreslår.

I den kompletterande propositionen föreslås införande av ett åländskt landskapsavdrag vars syfte är att förhindra att social- och hälsovårdsreformen leder till en skärpt statsbeskattning av förvärvsinkomster för skattskyldiga bosatta i landskapet Åland, varvid nivån på kommunalskatten inte behöver ändras på Åland. Även utdelningen av samfundsskatten enligt 12 § i lagen om skatteredovisning förändras i samband med reformen varvid skatteinkomsterna för kommunerna på Åland påverkas. Avdraget ska enligt förslaget beräknas utgående från reglerna för rikets kommunalbeskattning. Eftersom avdraget därmed inte påverkar kommunalbeskattningen i landskapet faller förslaget som sådant inom rikets lagstiftningsbehörighet enligt 27 § 36 p självstyrelselagen för Åland. Avdragets effekter på skattegottgörelsen är dock sådana att ett införande strider mot 69 § självstyrelselagen.

Av propositionen framgår att beloppet av skattegottgörelsen i praktiken nollställs i samband med reformen eftersom statsbeskattningen på grund av det åländska landskapsavdraget skulle vara betydligt lindrigare på Åland än i riket. Självstyrelsesystemets finansieringsbestämmelser är konstruerade utgående från vissa grundförutsättningar som tagits för givna (underförstådda kriterier). En av dessa är att den statliga inkomst- och förmögenhetsbeskattningen är lika på Åland och i det övriga Finland. Om avvikelser från detta görs så krävs anpassningar av självstyrelselagen i syfte att säkerställa det finansiella systemets funktioner. Att inte göra sådana anpassningar är i det här sammanhanget detsamma som att upphäva 49 § självstyrelselagen, vilket enligt landskapsregeringen strider mot 69 § självstyrelselagen. Av Ålandsdelegationens utlåtande framgår klart att ändring av självstyrelsens finansieringssystem ska göras i enlighet med 69 § självstyrelselagen.

I de förhandlingar som förts mellan landskapsregeringen och finansministeriet har avsikten varit att förändringen av samfundsbeskattningen ska regleras via avräkningen, så att landskapet i sin tur kan kompensera de åländska kommunerna. Regeringens förslag står i överensstämmelse med detta.

I propositionen anges följande: ”... avsikten är att den reform som gäller inrättande av landskap och ordnande av social- och hälsovården ska genomföras så att den är neutral med tanke på Ålands ställning, ...”. Landskapsregeringen anser inte att dessa föresatser uppnås i det nu aktuella förslaget med tanke på effekterna på skattegottgörelsen och med beaktande av Ålandsdelegationens utlåtande.

Ålandsdelegationens utlåtande

Ålandsdelegationen avgav den 2 juni ett utlåtande gällande ett förslag till kompletterande proposition. Ålandsdelegationen intar en särskild roll i självstyrelsesystemet och ger på begäran utlåtanden till statsrådet och ministerierna samt till landskapsregeringen och domstolar gällande tolkning av självstyrelselagen.

Av utlåtandet framgår bl.a. följande: ”Skattegottgörelsen fastställs av Ålandsdelegationen i enlighet med de riktlinjer som anges i självstyrelselagens 49 §. Enligt nämnda paragraf utgör relationen mellan den i landskapet och riket debiterade inkomst- och förmögenhetsskatten

grunden för beräkandet av skattegottgörelsen. Av framställningen ovan framgår hur Ålandsdelegationen uppfattat och tillämpat begreppet inkomst- och förmögenhetsskatt. Denna tillämpning, som inte vare sig finansministeriet eller Ålands landskapsstyrelse/-regering har ifrågasatt, har följts alltsedan den första skattegottgörelsen fastställdes enligt gällande självstyrelselag. Både ordalydelsen i 49 § och motiveringen till paragrafen förutsätter att den för ett skatteår debiterade inkomst- och förmögenhetsskatten i landskapet respektive i riket i dess helhet ska beaktas vid fastställandet av skattegottgörelsen. Enligt Ålandsdelegationens uppfattning möjliggör gällande ordalydelse i självstyrelselagens 49 § inte att av den debiterade skatten på förvärvsinkomster på föreslaget sätt endast skulle beaktas den proportionella andel som motsvarar statsskatterna före vård- och landskapsreformen, utan de debiterade statsskatterna ska beaktas i sin helhet. Lagstadgade avdrag görs på tjänstens vägnar före debiteringen av skatterna. Den av finansministeriet föreslagna modellen, enligt vilken den del av den framtida inkomstskatten i riket som utgör en förhöjning på grund av social- och hälsovårdsreformen inte skall beaktas som en i landet debiterad inkomstskatt vid uträkandet av skattegottgörelsen, är inte förenlig med de i 49 § i självstyrelselagen uppställda rekvisiten för hur skattegottgörelse kan och skall räknas fram utgående från debiterade skatter, för att sedan fastställas av Ålandsdelegationen.”.

Ålandsdelegationens slutsats är därmed ”... att ändringar i det ekonomiska systemet mellan Åland och riket kan göras endast genom en ändring av självstyrelselagen på det sätt som anges i lagens 69 §, såvitt annat förfarande inte anges i självstyrelselagen.”.

Delegationen som i utlåtandet uteslutande granskat förslagets effekter på skattegottgörelsen konstaterar att det däremot inte föreligger hinder för att Ålandsdelegationen i anslutning till beslutet att konstatera hur stor skattegottgörelsen skulle vara om man vid uträkningen inte skulle beakta den av social och hälsovårdsreformen föranledda förhöjningen av inkomstskatten.

Landskapsregeringens slutsatser

A. Övertagande av förvärvsinkomstbeskattningen

I de förhandlingar som förts mellan landskapsregeringen och finansministeriet har landskapsregeringen i första hand konstaterat att social- och hälsovårdsreformen naturligtast kan neutraliseras i förhållande till Åland om lagstiftningsbehörigheten i fråga om förvärvsinkomstbeskattningen överförs till lagtinget.

Landskapsregeringen konstaterar därmed åter att det mest ändamålsenliga alternativet är att lagstiftningsbehörigheten i fråga om förvärvsinkomstbeskattningen överförs till landskapet.

B. Skattegottgörelsen

Landskapsregeringens anser liksom Ålandsdelegationen att det enda korrekta sättet är att reglera social- och hälsovårdsreformen effekter i förhållande till självstyrelsesystemet genom en ändring av självstyrelselagen. Landskapsregeringen har tillsammans med finansministeriet gemensamt försökt hitta andra lösningar utan att lyckas. Ändringen av självstyrelselagen skulle gå ut på att bestämmelsen om skattegottgörelsen beaktar avdragets effekter. Landskapsregeringen

har till finansministeriet framfört att en proposition om detta bör föras till riksdagen, nu som en teknisk ändring, vilken kan tas i enlighet med 73 § 2 mom. Finlands grundlag.

Ålandsdelegationen konstaterar, såsom anges ovan, att ändringar i det ekonomiska systemet mellan Åland och riket kan göras endast genom en ändring av självstyrelselagen på det sätt som anges i lagens 69 §. Självstyrelselagens 69 § 1 mom. anger följande: ”Denna lag kan inte ändras eller upphävas annat än genom överensstämmande beslut av riksdagen och lagtinget, inte heller kan avvikelser från den göras på något annat sätt. Besluten skall i riksdagen fattas i den ordning som gäller vid ändring eller upphävande av grundlag och i lagtinget med en majoritet om minst två tredjedelar av de avgivna rösterna.”.

Den situation som nu uppstått är så exceptionell att det måste vara möjligt att göra en rent teknisk ändring som återställer effekten av skattegottgörelsen i 49 § självstyrelselagen. Förenligheten med självstyrelselagens 69 § och grundlagens 75 § förutsätter, enligt landskapsregeringens uppfattning, detta.

C. Avräkningsgrunden

Landskapsregeringen konstaterar att efter förhandlingarna på regeringsnivå är det riksdagen och lagtinget som enligt 47 § 5 mom. självstyrelselagen äger besluta om en ändring av avräkningsgrunden. För att en ändring av avräkningsgrunden ska kunna genomföras krävs att båda parlamenten omfattar ändringen och därmed den föreslagna nivån.

I det fall det inte finns politisk vilja att ändra självstyrelselagen är den naturliga lösningen för att säkerställa landskapets finansiering att även den i självstyrelselagen angivna avräkningsgrunden om 0,45 % kvarstår oförändrad tills en godtagbar helhetslösning kan åstadkommas. Därigenom garanterar den förhöjda avräkningen även en kompensation för den uteblivna skattegottgörelsen, som Ålandsdelegationen räknar ut.

Landskapsregeringen avser i så fall återbetala mellanskillnaden mellan den förhöjda avräkning som social- och hälsovårdsreformen förorsakar och den summa avräkningen borde ge utan reformen. Vid beräkningen ska den av Ålandsdelegationen beräknade fiktiva skattegottgörelsen, förändringen av samfundsbeskattningen samt en förhöjning om 15 miljoner euro som landskapsregeringen äskat om beaktas.

RP 47/2017 rd Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om kundens valfrihet inom social- och hälsovården samt ändring av 2 § i lagen om statens revisionsverk

Allmänt

Utgångspunkten måste vara att det sätt på vilket lagtinget valt att organisera Åland ska kunna fortgå oavsett genomförandet av reformerna i riket, samtidigt som det är rikets skyldighet att säkerställa att de system riket i kraft av sin lagstiftningsbehörighet skapar även fungerar på Åland.

De rättsliga utgångspunkterna

Enligt 18 § 12 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet beträffande hälso- och sjukvård, med de undantag som stadgas i 27 § 24, 29 och 30 punkten. Socialvård enligt 18 § 13 p. i självstyrelselagen och socialskyddsförmåner som inte bedömts vara en del av socialförsäkringssystemet hänförs till landskapets lagstiftningsbehörighet. I enlighet med 23 § ankommer förvaltningen i angelägenheter som har hänförts till landskapets lagstiftningsbehörighet på självstyrelsemyndigheterna.

Det här innebär bland annat att organiseringen av hälso- och sjukvård samt socialvård ligger under landskapets behörighet.

Riket har enligt 27 § 24 punkten lagstiftningsbehörighet beträffande administrativa ingrepp i den personliga friheten, samt enligt 29 punkten beträffande smittsamma sjukdomar hos människor, kastrering och sterilisering, avbrytande av havandeskap, konstbefruktning, rättsmedicinska undersökningar och enligt 30 punkten behörigheten att vara verksam inom hälso- och sjukvården, apoteksväsendet, mediciner och produkter av läkemedelstyp, narkotiska ämnen samt framställning av gifter och fastställande av deras användningsändamål.

Socialförsäkringssystemet och med det förknippade förmåner hör till rikets lagstiftningsbehörighet enligt 29 § 1 mom. 3 punkten i självstyrelselagen, det vill säga bland annat sjukförsäkring. Enligt 30 § självstyrelselagen ankommer förvaltningen i angelägenheter som faller inom rikets lagstiftningsbehörighet på riksmyndigheterna.

Utgående från detta har landskapet Åland i sig inte synpunkter på hur riket väljer att organisera hälso- och sjukvården och valfriheten inom den. Till den del riket har lagstiftningsbehörighet är det dock rikets skyldighet att säkerställa att de system riket i kraft av sin lagstiftningsbehörighet skapar även fungerar på Åland så att även ålänningarna tillförsäkras samma socialförsäkringsskydd som tillhandahålls invånarna i riket med beaktande av 6 och 19 §§ i Finlands grundlag.

Landskapsregeringens syn på förslaget materiella innehåll

I 4 § 2 mom. propositionen anges att *”En kund får enligt den föreslagna bestämmelsen välja tjänsteproducent inom hela Finlands territorium oberoende av i vilket landskap han eller hon bor.* I fråga om valfriheten beaktar inte propositionen med tydlighet att Finland består av två territoriella kompetensområden visavi social- och hälsovården. Den valfrihet som avses införas är begränsad till rikets territoriella kompetensområde.

Landskapet Åland är inte inkluderat i valfriheten. Till denna del beaktar förslaget inte tillfällig gränsövergång mellan rikets Sote-område och landskapet Åland. Lagförslaget behöver förtydligas i fråga om tillfällig vistelse och val av tillfällig tjänsteproducent såsom det beskrivs i propositionens 7 § och bestämmelserna gällande brådskande vård i 8 §. Det bör beaktas att den offentliga vården på Åland inte omfattas av rikets registerskyldighet eller anslutningskravet till Kantatjänsterna. Hur regleringen av vården för ålänningar som tillfälligt vistas i riket och personer bosatta i riket som tillfälligt vistas på Åland ska ske bör närmare

utredas med landskapsregeringen. Utredningen behöver då även inkludera ansvaret och grunderna för de betalningsrörelser som uppstår.

Tillgängligheten för specialtjänster t.ex. platser eller placeringar inom barnskydd och missbrukarvård på svenska i riket är av mycket stor vikt eftersom det ofta inte är möjligt att upprätthålla dessa inom Åland. Beträffande barnskydd har social- och hälsovårdsministeriet ansett att placering utomlands, med beaktande av barnskyddslagens mening och speciellt kompetens- och övervakningsfrågor inte är tillrådligt.

Landskapsregeringen konstaterar att om valfrihetsreformen innebär att servicen för svenskspråkiga klienter splittras genom att specifikt svenskspråkiga enheter försvinner, innebär detta en klar försämring av kvalitativa tjänster på svenska. Placering i Sverige kan då vara det enda möjliga alternativet.

Landskapet Åland köper genom Ålands hälso- och sjukvård (ÅHS) viss specialiserad sjukvård från riket. Landskapsregeringen anser att möjligheterna att fortsatt erhålla all specialiserad sjukvård på svenska bör tryggas. Valfrihetsreformen får inte försämra möjligheterna till vård på svenska. Kvalitet, patientsäkerhet och utfall i hälsa är i allra högsta grad beroende av att patienten och den som tillhandahåller hälsovårdstjänsten kan kommunicera med varandra. En jämlik vård innebär att den språkliga jämlikheten tryggas.

Regeringens proposition (RP 52/2017 rd) till riksdagen med förslag till lag om produktion av social- och hälsotjänster

Socialvården

Landskapet har enligt 18 § 13 punkten självstyrelselagen för Åland (FFS 1144/1991) behörighet i fråga om socialvård. På Åland ansvarar kommunerna för verkställande av socialvården. De privata aktörerna inom socialvården på Åland är ytterst få och någon motsvarande servicestrukturreform som i riket är inte aktuell.

Det här innebär att införande av ett register över alla tjänsteproducenter av socialvård, det vill säga inklusive kommunerna på Åland, inte är aktuellt. Det är inte heller aktuellt att privata producenter av socialvård på Åland skulle ingå i det nationella, för privata och offentliga tjänsteproducenter av social- och hälsotjänster, gemensamma registret som nu föreslås.

I landskapet Åland kommer lagen om privat socialservice fortsatt att gälla i enlighet med landskapslag (2012:36) om tillämpning i landskapet Åland av lagen om privat socialservice. Landskapsregeringen har ändå för avsikt att se över de brister i nuvarande lagstiftning som utkastet till regeringspropositionen uppmärksammar.

Hälso- och sjukvården

I och med att det stiftas en ny lag om produktion av social- och hälsotjänster kommer lagen om privat hälso- och sjukvård (FFS 152/1990) att upphävas. Riket har enligt vedertagen tolkningspraxis av 27 § självstyrelselagen för Åland (FFS 1144/1991) lagstiftningsbehörighet i fråga om privat hälso- och sjukvård. Landskapet Åland har behörighet gällande den offentliga hälso- och sjukvården som

tillhandahålls av Ålands hälso- och sjukvård, vilken är en underlydande myndighet till landskapsregeringen.

Enligt republikens presidents förordning (2010:2) om vissa förvaltningsuppgifter inom hälso- och sjukvården i landskapet Åland ska Ålands landskapsregering sköta de uppgifter inom hälso- och sjukvården som enligt i landskapet gällande rikslagstiftning hör till regionförvaltningsverken. Kostnaderna för dessa uppgifter betalas av riket.

Regeringspropositionen föreslår ett nationellt register över tjänsteproducenter för registrering, tillsyn och statistikföring. Valvira föreslås vara registeransvarig. Databasen avses inkludera alla social- och hälsotjänster i Finland. Som landskapsregeringen tidigare konstaterat kommer databasen inte att omfatta tjänsteproducenter inom socialvården på Åland och inte heller den offentliga hälso- och sjukvården på Åland. Privata tjänsteproducenter av hälso- och sjukvård inom landskapet Ålands gränser borde införas i databasen med beaktande av överenskommelseförordningen.

Registret upprätthålls utgående från rikets behörighet och för rikets behov. Valvira är registeransvarig och ska enligt propositionen bära de kostnader som föränleds av förändringar av nuvarande register. Landskapsregeringen konstaterar, att den endast för rikets räkning sköter förvaltningsuppgifter enligt överenskommelseförordningen motsvarande de som idag ankommer på regionförvaltningsverken.

Landskapsregeringen förutsätter, att den utbildning som planeras för personal och den information till tjänsteproducenterna som ges, även på svenska tillgodoser landskapets behov när privata producenter av hälso- och sjukvårdstjänster på Åland medtas i registret.

Lantråd

Katrin Sjögren

Minister

Wille Valve